छेदादिभ्यो नित्यम् । (६४/१७२९)

नित्यग्रहणं प्रत्ययार्थविशेषणम् । [1]छेदादिभ्यो द्वितीयासमर्थेभ्यो नित्यम् अर्हति इत्यस्मिन्नर्थे यथाविहितं प्रत्ययो भवति । छेदं नित्यमर्हति छैदिकः । भैदिकः ।

छेद । भेद । द्रोह । दोह । [2]वर्त । कर्ष । संप्रयोग । विप्रयोग । प्रेषण । [3]संप्रश्न । विप्रकर्ष । 'विराग विरङ्गं च' (ग. सू. ११०) । वैरङ्गिकः[4] ॥

शीर्षच्छेदाद्यच्च । (६५/१७३०)

[5]शीर्षच्छेदशब्दाद्[6] द्वितीयासमर्थान् नित्यमर्हति [7]इत्यस्मिन्नर्थे यत् प्रत्ययो भवति । चकाराद् यथाविहितं [8]च । शिरश्छेदं नित्यमर्हति शीर्षच्छेद्यः[9], शैर्षच्छेदिकः[10] । प्रत्ययसंनियोगेन शिरसः शीर्षभावो निपात्यते ॥

[11]दण्डादिभ्यः । (६६/१७३१)

नित्यम् इति निवृत्तम् । दण्डादिभ्यो द्वितीयासमर्थेभ्यः अर्हति इत्यस्मिन्नर्थे [12]यत् प्रत्ययो भवति । [13]ठकोऽपवादः । दण्डमर्हति दण्ड्यः । मुसल्यः ।

दण्ड । मुसल । मधुपर्क । कशा । [14]अर्घ । मेधा । मेघ । युग । [15]उदक । वध । गुहा । भाग । इभ । दण्डादिः ॥

छन्दसि च । (६७/३४०२)

[16]प्रातिपदिकमात्राच्छन्दसि विषये तदर्हति इत्यस्मिन्नर्थे यत् प्रत्ययो भवति । ठञादीनामपवादः[17] । उदक्या वृत्तयः । यूप्यः [18]पलाशः । [19]गर्त्यो देशः[20] ॥

पात्राद् घंश्च । (६८/१७३२)

पात्रशब्दाद् घन् प्रत्ययो भवति, चकाराद् यत् च, तदर्हति इत्यस्मिन्नर्थे । ठक्ठञोरपवादः । पात्रं परिमाणमप्यस्ति । पात्रमर्हति [21]पात्रियः । पात्र्यः ॥

कडङ्करदक्षिणाच्छ च । (६९/१७३३)

कडङ्करदक्षिणाशब्दाभ्यां [22]छः प्रत्ययो भवति, चकाराद् यत् च, तदर्हति इत्यस्मिन् [23]विषये । ठकोऽपवादः । [24]कडङ्करमर्हति [25]कडङ्करीयो गौः, कडङ्कर्यः । दक्षिणामर्हति दक्षिणीयो भिक्षुः, दक्षिण्यो ब्राह्मणः । दक्षिणशब्दस्याल्पाच्तरस्य [26]अपूर्वनिपातेन [37]लक्षणव्यभिचारचिह्नेन यथासङ्ख्याभावं सूचयति ॥

---

1. छेद इत्यादिभ्यः शब्देभ्यः ब. फ. ह. 2. वर्तक हर्ष क, नर्त फ, देहनर्त ड. 3. संप्रथन ड. 4. इति छेदादिः इत्यधिकम् ह. ड. 5. नित्यमित्यनुवर्तते इत्यधिकम् क. ड. ग. फ, नित्यग्रहणमनुवर्तते इत्यधिकम् ह. 6. तदिति इत्यधिकम् फ. 7. इत्येतस्मिन् विषये ग. 8. ठक् च क. ड फ. ह. 9. चौरः इत्यधिकम् ग. 10. शैर्षिकः छेदिकः इत्यधिकम् ह. 11. दण्डादिभ्यो यः प्रा. भा. न्या. 12. यः क. फ. ग. 13. ठकादीनाम् ह. 14. अर्चा ह. 15. मुग्ध इत्यधिकम् ह, जन इत्यधिकम् फ. 16. यदित्यत्रानुवर्तते इत्यधिकम् ह. 17. यतः अत्रानुवृत्तिः इत्यधिकम् क. 18. पालाशः ड. 19. रक्ष्यो देशः ड. 20. सादन्यं विदथ्यम् (ऋ. 1. 6. 22) इत्यधिकम् क. फ. 21. पात्रीयः ह. 22. च इत्यधिकम् ह. 23. अर्थे फ. ह. 24. कडङ्गनम् क, कडङ्गरम् कडङ्गर्यः ड, कडङ्करं बुसम् इत्यधिकम् ह. 25. कडङ्गवीयः क. 26. परनिपातेन ड. 27. लक्षण-व्यभिचारेण चिह्नेन ह.